

**ХҮҮХЭД ЗАМ ТЭЭВРИЙН ОСОЛ, ЗӨРЧИЛД ӨРТӨХӨӨС
УРЬДЧИЛАН СЭРГИЙЛЭХЭД АНХААРАХ ЗАРИМ АСУУДАЛ
CHILDREN ARE EXPOSED TO TRAFFIC ACCIDENTS AND CONFLICTS
SOME PROBLEMS TO CONSIDER PREVENTION**

Б.Баянмөнх

Цагдаагийн сургуулийн ЦЭЗТ-ийн эрхлэгч,
доктор (Ph.D), цагдаагийн дэд хурандаа
*Дотоод хэргийн их сургууль,
Монгол Улс Цахим шуудан:*
bayanmunkh@uia.gov.mn

B. Bayanmunkh

Head of Police Law, University of Internal Affairs
Doctor of Law (Ph. D), Police Lieutenant Colonel
University of Internal Affairs
State Email: bayanmunkh@uia.gov.mn

Хураангуй. Сүүлийн таван жилд 25.000 орчим зам, тээврийн осол бүртгэгдэж, 284 хүүхэд амиа алдсан харамсалтай статистик байна. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын талаарх мэдлэг нь унших, тоо бодохтой адилхан чухал ач холбогдолтой бөгөөд хүүхдүүдэд цэцэрлэгээс нь эхлэн мэдлэг олгох нь чухал юм.

Бид энэхүү өгүүлэлд бага насны хүүхэд зам тээврийн осол, зөрчилд өртөж байгаа өнөөгийн байдал, осолд нөлөөлж байгаа хүчин зүйл, урьдчилан сэргийлэх ажил, арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхэд анхаарах зарим арга замын талаар товч авч үзсэн болно.

Abstract. In the last five years, about 25,000 road and transport accidents were registered, and 284 children lost their lives. Road safety awareness is just as important as reading and numeracy, and it's important to educate children from kindergarten.

In this article, we have briefly discussed the current situation in which young children are involved in traffic accidents and violations, the factors that influence accidents, and some ways to take preventive measures and measures.

Түлхүүр үг. Зам тээврийн осол, зөрчил, бага насны хүүхэд, эцэг эх, гадаадын зарим оронд нэвтрүүлсэн туршлага

Key word. Road traffic accidents and violations, young children, parents, experience introduced in some foreign countries

Үндсэн хэсэг. Дэлхий дахинд осол гэмтлийн улмаас жил бүр 5.8 сая хүн амь насаа алдаж, 600 гаруй сая хүн бэртэж гэмтэж, хөгжлийн бэрхшээлтэй болж, 700 тэрбум ам.долларын хохирол учирч байгаа бол үүнээс зам тээврийн ослын улмаас 1.25 сая гаруй хүн амь насаа алдаж 50 гаруй сая хүн бэртэж гэмтэж 65 тэрбум ам.долларын хохирол учруулж байгаа нь хүн амын нас баралтын гурав дахь гол шалтгаан болж байгаа тухай дэлхийн Эрүүл мэндийн байгууллагаас онцолжээ.¹

Дэлхийн хэмжээнд нас баралтын шалтгаанаар 8-рт зам тээврийн осол хэрэг орж байгаа бөгөөд нийт осол, гэмтлийн нас баралтын 23 хувийг эзэлж байна. Зам тээврийн ослын улмаас жилд 1,2 сая хүн буюу өдөр бүр 3242 хүн амь насаа алдаж байна. Харин Монгол Улсад жилд дундажаар зам тээврийн ослын улмаас 540 хүний амь нас барж 800-900 хүн бэртэл гэмтэл авч байна. Зам тээврийн ослоос нас баргасадын 65% бэртэгсэдийн 35% гаруй нь Орон нутгийн хатуу хучилттай замд гарч байгаа нь нийгмийн аюулгүй байдалд нөлөөлж байна.

¹ <https://police.gov.mn>. //Татаж үзсэн: 15.10.2023

Монгол Улсад сүүлийн 10 гаруй жилийн хугацаанд гадаадын өндөр хөгжилтэй орнууд /Япон, БНСУ, АНУ, Европын бусад орнууд/-аас имплотоор оруулж ирж байгаа автомашины тоо өдрөөс өдөрт өсч, нийслэл хот болон орон нутгийн замын ачаалал эрс нэмэгдэж, хөдөлгөөний нягтрал, түгжрэл, шатахуун тосны хий шаталт /агаарын бохирдол/, үргүй цаг ашиглалт, хөдөлгөөний аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг, осол ихээхэн гарч, сөрөг үр дагаврыг бий болгож байна.²

Өнөөдөр зам тээврийн осол гарч байгаа шалгаан нөхцөлд дүн шинжилгээ хийж нас баралт, гэмтэлтийн тоог багасгахад чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулах, зөвхөн иргэдэд чиглэсэн арга хэмжээг зохион байгуулсан ч үндэс суурь нь чанартай хийгдээгүй учир хүний зан үйлийг өөрчлөх боломжгүй юм.

Сүүлийн 20 жилийн хугацаанд өндөр хөгжилтэй дэлхийн улс орнууд замын аюулгүй байдалд системийн хандлагыг хэрэглэж, дан ганц замын хөдөлгөөнд оролцогсдыг зан үйлийг өөрчлөх замаар бус, харин замын орчин, тээврийн хэрэгсэл, хөдөлгөөнд оролцогсдод чиглэсэн арга хэмжээг цогцоор нь авч хэрэгжүүлснээр зам тээврийн хэрэг ослыг огцом бууруулж чадсан байна. Тухайлбал зам төлөвлөлт, менежментийг болон стандарт, хурд хэтрүүлэлт, суудлын даруулга, хэрэглээ, согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодох асуудалд тавих хяналтыг сайжруулах явдал юм.

Манай орны хувьд хот хоорондын замд гарч байгаа осол нь замын тодорхой цэгүүдэд цаг хугацааны давтамжтай гарч байгаа нь зам тээврийн ослын статистик тоо мэдээ, замын цагдаагийн газрын тайлангаас харагддаг.

Улсын хэмжээнд 2022 онд хүүхэд өртсөн зам тээврийн осол 779 бүртгэгдсэний 443 буюу 56.9% нь нийслэлд, 336 буюу 43.1% нь орон нутагт бүртгэгдсэн байна. Хүүхэд өртсөн зам тээврийн ослын үзүүлэлтийг өнгөрсөн онтой харьцуулахад нийслэлд 203 нэгж буюу 84,6%-иар, орон нутагт 113 буюу 50.7%-иар тус тус өсчээ.

Зам тээврийн ослын улмаас 76 хүүхэд амь насаа алдаж, 810 хүүхэд гэмтэл, бэртэл авсаны 171 хүүхэд хүнд, хүндэвтэр гэмтэл авч эрүүл мэндээрээ хохирчээ. Осолд өртөж гэмтэл, бэртэл авсан 2879 хүний бол нийт гэмтсэн хүний 810 буюу 28,1%-г хүүхдийн гэмтэл эзэлжээ. Зам тээврийн ослын улмаас 2022 онд амь насаа алдсан нийт 539 хүний 76 буюу 14,1%-г хүүхдийн нас баралт эзэлж байна.

Зам тээврийн осолд өртсөн хүүхдүүд ихэвчлэн гэр, сургууль, цэцэрлэг гэсэн маршрутаар явж байгаад зам тээврийн осолд өртдөг байна. Энэ маршрутаар явахдаа анхаарал болгоомжгүй хөдөлгөөнд оролцох, зам хөндлөн гарахдаа гарц, гарамтай хэсгээр гарахгүй байх, асран хамгаалагчгүй хөдөлгөөнд оролцох, ойртон ирж буй тээврийн хэрэгслийн урдуур гүйх зэргээр өөрсдийн замын хөдөлгөөний мэдлэг дутмагаас осолд өртдөг хэдий ч жолоочийн хариуцлагагүй үйлдэл, замын байгууламжаас хамаарч осолд өртөх тохиолдол гарсаар байна.

Хүүхэд өртсөн зам тээврийн ослын үзүүлэлтийг 2022 оны байдлаар төв, орон нутгаар харьцуулан авч үзвэл: орон нутагт Төв, Дархан аймгуудад тухайн осол давамгайлж байна. Хүүхэд зам тээврийн осолд өртөж хохироход жолоочийн буруутай үйлдэл дотор жолооч анхаарал болгоомжгүй замын хөдөлгөөнд оролцсон, аюул саад тулгарах үед зогсоох арга хэмжээ аваагүй гэсэн үйлдэл давамгайлдаг. Улсын хэмжээнд 2022 онд явган хүний гарцан дээр 85 хүүхэд осолд өртсөний 70 буюу 82,4% нь Улаанбаатар хотын замд бүртгэгдсэн байна.

Явган хүний гарц дээр хүүхэд осолд өртсөн тохиодол Орхон аймагт 9, Дархан-Уул аймагт 2, Баянхонгор, Дорнод, Өмнөговь, Сүхбаатар аймгуудад тус тус 1 осол бүртгэгдсэн.

Улаанбаатар хотод бүртгэгдсэн хүүхэд өртсөн зам тээврийн ослын 18,9% нь явган ба дугуйтай хүүхдийн буруутай үйлдэл, 9,5% нь эцэг, эх асран хамгаалагчийн буруутай үйлдлээс гарчээ. Эцэг, эх асран хамгаалагчийн буруугаа 45 осол бүртгэгдсэний 36 буюу 80,0% нь Улаанбаатар хотод бүртгэгджээ.³

² Мөнхбаяр, Р. зам тээврийн ослыг шалгах ажиллагаа, ослын шалтгаан, нөхцлийг тогтоох зарим арга зам хууль тогтоомжийн эмхэтгэл. -УБ.2019., 3 дахь тал

³ “Монгол Улсад бүртгэгдсэн зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлийн статистик үзүүлэлтийн эмхэтгэл-2022”. -УБ., 2023. 57 дахь тал

Зам тээврийн осолд өртсөн хүүхдүүд ихэвчлэн “Гэр-сургууль-цэцэрлэг” гэсэн маршрутаар замын хөдөлгөөнд оролцохдоо зам хөндлөн гарахдаа зорчих хэсгийн гарцтай гарамтай хэсгээр зам хөндлөн гарахгүй байх, асран хамгаалагчгүй хөдөлгөөнд оролцох, ойртон ирж буй тээврийн хэрэгслийн урдуур гүйх зэргээр зам тээврийн осолд ихээхэн өртөж хохирдог. Орон нутгийн замд хүүхдийн хамгаалалтын бүс, хамгаалалтын суудал хэрэглэж хэвшээгүй, хэрэглэхгүй байгаагаас тээврийн хэрэгслээр зорчигч хүүхдүүд амь насаа алдсаар байна.⁴

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 13.2.7-т “Эцэг эх, асран хамгаалагч, бүх шатны боловсролын байгууллагын холбогдох албан тушаалтан 10 хүртэлх насны хүүхдийг харгалзах хүнгүйгээр замын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байх”⁵ гэж заасан байдаг.

Зөрчлийн хуулийн 14 дүгээр бүлгийн 7 дугаар зүйлийн 54 дэх хэсэгт “Эцэг эх, асран хамгаалагч, бүх шатны боловсролын байгууллагын холбогдох албан тушаалтан 10 хүртэлх насны хүүхдийг харгалзах хүнгүйгээр замын хөдөлгөөнд оролцуулж замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын зөрчил гаргахад хүргэсэн бол хүнийг тавин нэгжтэй тэнцэх хэмжээний төгрөгөөр торгоно” гэсэн заалтын дагуу 2022 онд 120 хүнийг торгосон байна.⁶

Зам тээврийн осолд өртөж, хохирсон нийт 886 хүүхдийн 25,7%-г 0-6 хүртэл насны хүүхэд, 53,4%-г 7-14 насны хүүхэд, 20,9%-г 15-17 насны хүүхэд эзэлсэн байна. Зам тээврийн осолд өртсөн нийт 886 хүүхдийн 529 буюу 59,7% нь эрэгтэй, 357 буюу 40,3% нь эмэгтэй хүүхдүүд байна.

Сургуулийн насны хүүхдүүдийг эцэг эхчүүд өөрсдөө заавал хүргэж өгөх, тарахад нь авах хэрэгтэй. Өөрсдөө гэр лүүгээ явж чадна гэсэн байдлаар анхааралгүй өнгөрвөл ямар нэгэн байдлаар аюулд өртөж болзошгүй байдаг. Бага насны хүүхдийг бол яах аргагүй зориулалтын суудалд нь суулгаж бүсийг нь бүсэлж учирч болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх хэрэгтэй юм.

Статистик тоо мэдээнд дурдсан хүүхэд ихээр өртөөд байгаа цагуудыг авч үзвэл хичээл эхлэх буюу тарах үеийн 12.00-13.00 цаг, 16.00-17.00 цагуудад хамгийн их осол бүртгэгдсэн байна. Мөн 11.00-17.00 цагуудад дийлэнх ослууд бүртгэгдсэн нь тоон үзүүлэлтээс харагдаж байна.

Зам тээврийн ослын улмаас хохирсон нийт 886 хүүхдийн 566 буюу 63,9% нь явганаар, 252 буюу 28,4% нь тээврийн хэрэгслээр зорчигч, 34 буюу 3,8% нь унадаг дугуйгаар, 34 буюу 3,8% нь бусад /тээврийн хэрэгсэл жолоодсон, гэртээ байсан, хашаандаа, машины ард г.м/ замын хөдөлгөөнд оролцох үедээ амь нас, эрүүл мэндээрээ хохирч, гэмтэл бэртэл авчээ.

Тээврийн цагдаагийн албаны Урьдчилан сэргийлэх ажил хариуцсан ахлах мэргэжилтэн, цагдаагийн ахмад Г.Отгонтамир ЦЕГ-ын <https://police.gov.mn> цахим сайтад “Бага насны хүүхэд зам тээврийн осол, хэрэгт өртөж хохирохоос урьдчилан сэргийлье!” гэсэн ярилцлагандаа “Хүүхдийн аюулгүй байдлыг хангахад хоёр гол шалтгаан байгаа. Нэг нь хүүхдийг явган зорчигч хэлбэрээр эцэг эхчүүд гараас нь хөтлөн авч явдаг нөгөө нь тээврийн хэрэгсэлтэй зорчигч хэлбэрээр авч явдаг. 2022 оны эхний нэгдүгээр улирлын байдлаар зам тээврийн ослын улмаас 14 хүүхдийн амь нас хохирсон харамсалтай мэдээлэл байна. Эдгээр тохиолдлын шалтгааныг аваад үзэх юм бол 11 хүүхэд нь тээврийн хэрэгсэлд зорчигч хэлбэрээр хөдөлгөөнд оролцож байгаад амь нас нь хохирсон. Үлдсэн гурван тохиолдол нь жолооч хөдөлгөөн эхлэхдээ зам орчноо шалгаагүйн улмаас тээврийн хэрэгслийн хажууд байгаа ой гурван сартайгаас ой найман сартай хүүхдүүдийн амь нас нь хохирсон харамсалтай тохиолдол бүртгэгдсэн байна”⁷ гэж бичжээ. Эндээс үзвэл хүүхэд зам тээврийн осол, зөрчилд өртөж байгаа үндсэн шалтгаан нь эцэг эх, асран хамгаалагчийн хараа хяналтгүйгээр бие даан замын хөдөлгөөнд оролцож байгаа явдал юм.

Улаанбаатар хотод замын хөдөлгөөнд явганаар оролцогч хүүхдүүд зам тээврийн осолд өртөж, хохирох нь их байхад орон нутагт тээврийн хэрэгслээр зорчигч хүүхдүүд ихээхэн өртөж хохирч байна.

Манай улсын зам тээврийн дүрэмд зааснаар явган зорчигч зохицуулдаг буюу гэрлэн дохиотой гарц, зохицуулдаггүй буюу цагаан шугаман гарцаар зам хөндлөн гарах зохицуулалттай.

⁴ <https://police.gov.mn>. //Татаж үзсэн: 15.10.2023

⁵ Төрийн мэдээлэл. 2015. №28. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль

⁶ Монгол Улсад бүртгэгдсэн зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлийн статистик үзүүлэлтийн эмхэтгэл 2022. УБ. 2023. 55 дахь тал

⁷ <https://police.gov.mn>. //Татаж үзсэн: 24,10,2023

Монгол Улсын замын хөдөлгөөний тухай хуульд зааснаар иргэн, хуулийн этгээд замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангаж чадахааргүй өвчтэй буюу ядарсан үедээ явганаар болон тээврийн хэрэгсэл жолоодож замын хөдөлгөөнд оролцохгүй байх, эцэг эх, асран хамгаалагч, бүх шатны боловсролын байгууллагын холбогдох албан тушаалтан 10 хүртэлх насны хүүхдийг харгалзах хүнгүйгээр замын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байх үүрэгтэй юм.

Сүүлийн жилийн тоо баримтаас харахад орон нутагт явганаар замын хөдөлгөөнд оролцогч хүүхдийн осолд өртөх нь нэмэгдэх хандлагатай байгаа ба бага насны хүүхдийг харгалзах хүнгүйгээр замын хөдөлгөөнд оролцуулсанаас хохирох нь ихсэх хандлага харагдаж байна. Мөн орон нутагт насанд хүрээгүй хүүхэд мотоцикл, автомашин жолоодон замын хөдөлгөөнд оролцож яваад амь насаа алдсан 5 тохиолдол бүртгэгдсэн байгаад бид онцгойлон анхаарал шаардлагатай байна.

Цаг агаарын нөхцөл байдлаас шалтгаалан хур тунадас их бага хэмжээгээр орж, замын хөдөлгөөнд оролцож байгаа жолооч нар хурдаа зам орчиндоо тохируулах, үзэгдэх хүрээ багассан цасан болон шороон шуургатай байгаа үед бол хурдаа тохируулж явах явдал дээр учир дутагдалтай хандаж байгаа нь өнөөдөр тулгамдсан асуудлын нэг болоод байна.

Автобусны буудал болон явган хүний гарц хэсгээр хөл хөдөлгөөн ихтэй байдаг бөгөөд ялангуяа дулааны улиралд бол унадаг дугуй, скүүтер, ролликтортойгоор хүүхэд багачууд хөдөлгөөнд оролцож байгаад бид анхаарлаа хандуулах шаардлага тулгарч байна. Хамгийн гол зүйл бол хүүхэд замын хөдөлгөөнд оролцохдоо аюулгүй байдлаа хэрхэн хангах, гарцтай, гарамтай хэсгээр явахдаа баруун гар талаа барьж тухайн тээврийн хэрэгсэл бүрэн зогсож зам тавьж өгсний дараа зам хөндлөн гарах арга зүйг л бид хүүхдүүдийн тархи оюун ухаанд нь суулгаж өгөх ажлыг л эрчимтэй зохион байгуулмаар байна.

Түүнчлэн бага насны хүүхдийг зориулалтын суудалд суулгаж тээвэрлэх, хамгаалах бүсийг тогтмол зүүлгэж хэвшүүлэх, 10 хүртэлх насны хүүхдийг харгалзах хүнгүйгээр замын хөдөлгөөнд оролцуулахгүй байх, хорооллын доторх хөдөлгөөнд зогсож буй тээврийн хэрэгслийн дундуур хүүхэд гэнэт гарч ирэх тул хурдаа тохируулж явах, гэр хорооллын хашаа болон зогсоол талбай дээрээс тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг эхлүүлэхдээ байнга тойрч шалгаж байхыг эцэг эх, асран хамгаалагч нарын зайлшгүй мэдвэл зохих, амьдралын хэмнэлдээ дадал болгож оруулмаар зүйлүүд цөөнгүй байгааг анхаарах шаардлагатай.

НҮБ-ын Хүүхдийн сан ба Олон улсын автомашины холбооны хамтран боловсруулсан “Аюулгүй суралцахуй” тайланд: “Дэлхий даяар өдөрт хамгийн багадаа 500 хүүхэд зам тээврийн ослоор амиа алдаж, мянга мянган хүүхэд гэмтэж, бэртэж байна. Энэ нь өдөр бүр хоёр дунд, ахлах сургууль хоосон байгаатай дүйцэхүйц тоо баримт юм”⁸ хэмээн дурджээ.

Өдөрт хоёр удаа буюу сургууль цуглах, тарах цагаар замын хөдөлгөөнд оролцох хүүхдийн тоо эрс нэмэгддэг бөгөөд дэд бүтэц, хуулийн хэрэгжилт зэрэг нөхцөл байдлаас олон хүүхэд насанд хүрсэн хүний хараа хяналтгүйгээр замын хөдөлгөөнд оролцож байдаг нь нууц биш юм. Бидний хойч болсон хүүхэд залуус замын хөдөлгөөнд аюулгүй зорчих эрхтэй бөгөөд хүүхдэд ээлтэй орчныг бүтээхэд хүн бүрийн оролцоо чухал бөгөөд үүнд төр засгийн бодлого, шийдвэр онцгой ач холбогдолтой.

Тэгвэл өнөөдөр хүүхдийн аюулгүй орчинд өсөж, суралцах орчныг хангах нь хэний хариуцлага вэ? Тэднийг зам тээврийн ослоос сэргийлэхэд гэр бүл, сургуулийн оролцоо ямар түвшинд байх ёстой вэ? гэдэгт анхаарлаа хандуулах шаардлага тулгарч байна.

2022 оны 10 дугаар сард “Гэр өргөө” ТББ, Их Британийн “Аюулгүй, тогтвортой тээврийн холбоо” хамтран Сонгинохайрхан дүүргийн Хөгжил цогцолбор сургуульд нэг сарын хугацаанд хэрэгжүүлсэн хүүхдийг зам тээврийн ослоос хамгаалах, сургуулийн орчны замын аюулгүй байдлыг нэмэгдүүлэхэд иргэд, асран хамгаалагчдыг нэмэгдүүлэх зорилготой “Судалтай зам” төслийг судалж үзэх нь зөв гэж үзлээ.

⁸ <https://gogo.mn>. //Татаж үзсэн: 18.10.2023. Хэний хариуцлага вэ: Хүүхдийг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлэх шийдэлд суурилсан санаачилга

Төслийн хүрээнд иргэд, асран хамгаалагчид мөн сургуулийн хамтын оролцоотойгоор “Сургуулийн орчны замын аюулгүй байдлын үнэлгээ ба тайлан” олон улсын арга барилд суурилсан орчны аюулгүй байдлын үнэлгээг гүйцэтгэн сургуулийн орчин дахь “хар цэг”-үүдийг тодорхойлсон. Төслийн гол зорилго нь үнэлгээ, нотолгоонд суурилсан шийдлийг боловсруулах бөгөөд төслийн баг, асран хамгаалагчдын оролцоотойгоор Хөгжил цогцолбор сургуулийн баруун талын орц, гарцны эрсдэлтэй орчныг өөрчилсөн байна.

Тус шийдлээр хүүхдийн сургуулийн орчинд тулгардаг дараах асуудлуудыг шийдсэн:

- Сургуулийн орц, гарцнаас гарах үед үзэгдэх орчин хязгаарлагдмал
- Сургуулийн орчинд явган хүний гарц, тэмдэг, тэмдэглээ байдаггүй
- Автомашины зогсоолын хүрэлцээ муутай үед хүүхдээ буулгах түр зогсоол байдаггүй.

Шийдлийн онцлог нь олон улсад сургуулийн орчинд түгээмэл ашигладаг “Kiss-and-ride” буюу аюулгүй орчинд хүүхдээ машинаас буулгах түр зогсоолыг туршсан явдал юм байна.

Түүнчлэн Цэцэрлэгийн дунд бүлэгт нэвтрүүлсэн “Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын яриа тоглоом” гэж байдаг. Энэ нь цэцэрлэгээс нь эхлэн замын хөдөлгөөнд аюулгүй оролцох, болзошгүй осол, аюулаас хэрхэн биеэ хамгаалах, орон зайд орохгүй байх гэж олон санаа, дадлыг хүүхдүүдэд олгодог байна.

Тоглоомон ярианы бүтэц нь:

Харилцан ярианы картын индекс Цэцэрлэгийн замын хөдөлгөөний дүрэм

Хүүхдүүдтэй хийсэн яриа “Би хаана тоглож болох вэ?”

Зорилтот:

- Сургуулийн өмнөх насны хүүхдүүдэд гудамж, зам дээрх аюулгүй байдлын талаархи санаа бодлыг бий болгох;
- Зам дээр тоглох аюулын талаар хүүхдүүдэд итгүүлэх (зам);
- Та яагаад гудамж, зам дээр тоглож чадахгүй байгаагаа тайлбарла;
- Тоглоом, скутер, хүүхдийн унадаг дугуй, цанаар гулгах, чарга, тэшүүрээр гулгах газрыг зааж өгөх.

Толь бичиг : аюул, сахилга бат.

Ярилцлагын явц: Замын хөдөлгөөний дүрэм⁹

Замын хөдөлгөөнд явганаар болон бусад байдлаар оролцох арга ухааныг зааж ойлгуулж өгдөг маш олон сэдвийн хүрээнд бэлтгэсэн тоглоомон яриа, ярилцлагыг манай улсын сургуулийн өмнөх боловсрол олгох болон ерөнхий боловсролын сургуулийн бага ангийн сургалтын хөтөлбөрт заавал оруулж өгвөл болзошгүй зам тээврийн осол, хэргээс урьдчилан сэргийлэх боломж нэмэгдэж, осол, зөрчлийн тоо буурах боломжтой.

ОХУ-д “Сургуулийн өмнөх насны хүүхдүүдэд зориулсан замын хөдөлгөөний дүрмийн талаархи хичээлийн хураангуй” цогц хичээлийг 2014 онд Армавир хотын багш Чертановская Татьяна Петровна¹⁰ “Залуу явган зорчигч” цуврал хичээлийн төслийг боловсруулж нэвтрүүлж байжээ.

Хамааралтай байдал: Энэхүү төсөл нь сургуулийн өмнөх насны хүүхдүүдэд дүрмийг зааж бодит асуудалд зориулагдсан бөгөөд хүмүүс өнөөдөр бүгд замын хөдөлгөөний нөхцөл байдалд зан үйлийн тодорхой хэм хэмжээ, дүрмийг дагаж мөрдөх ёстой нийгэмд амьдарч байна. Ихэнхдээ зам тээврийн ослын буруутан нь хүүхдүүд өөрсдөө байдаг ба тоглох замын ойролцоо, буруу газраар гудамж хөндлөн гарах, тээврийн хэрэгсэлд буруу орж гарах байдлаар илэрдэг. Замын хөдөлгөөний дүрмийн үндсийг үл тоомсорлож, насанд хүрэгчдийн зам дээрх хүүхдүүдийн зан үйлд хайхрамжгүй хандах хандлага нь үүнд хүргэдэг.

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдүүд зан авираа хэрхэн зөв хянахаа мэдэхгүй хэвээр байгаа тул болзошгүй аюулыг урьдчилан харах чадварыг хараахан хөгжүүлээгүй байгаа тул тэд тайван

⁹ <https://minikar.ru/mn>. //Татаж үзсэн: 18.10.2023. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын яриа тоглоом дунд бүлэг

¹⁰ <https://pnak.ru>. //Татаж үзсэн: 21.10.2023. Хотын сургуулийн өмнөх боловсрол боловсролын байгууллага, цэцэрлэг хосолсон төсөл №21

замаар зам руу гүйдэг. Олон талаараа явган зорчигчийн аюулгүй байдал нь гудамжинд биеэ авч явах дүрмийг дагаж мөрдөхөөс хамаардаг тул хүүхдүүдэд дүрмийг заах шаардлагатай байдаг.

Бага наснаасаа тогтсон зуршил насан туршдаа хэвээр үлддэг тул нэг нь байдаг чухал асуудлын нэг бол замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах явдал бөгөөд энэ нь сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллагад хүүхдийг зам тээврийн ослоос урьдчилан сэргийлэх явдал юм. Тиймээс Замын хөдөлгөөний дүрмийг судлах нь өнөөдрийн гол зорилтуудын нэг бөгөөд үүнд Замын хөдөлгөөний дүрмийг судлахад зориулсан энэ төслийн ажил тус дөхөм болно гэсэн байна.

Асуудал: Өнөөдөр замын хөдөлгөөнд оролцогчдын бие биедээ хүндэтгэлтэй хандах хандлагыг сурталчлах асуудал хурцаар тавигдаж байна. Залуу үеийнхэнд зам дээр зөрчил гаргасан хүмүүст сөрөг хандлагыг төлөвшүүлэх шаардлагатай байна. Жил ирэх тусам улам олон машин манай замаар явж байна. Зам тээврийн осолд өртөхгүйн тулд насанд хүрэгчид, хүүхдүүд хоёулаа замын хөдөлгөөний дүрмийг мэддэг байхаас гадна дагаж мөрдөх ёстой.

Зорилтот: Сургуулийн өмнөх насны хүүхдүүдэд зам, гудамж, тээврийн хэрэгсэлд аюулгүй байдлын үндсийг төлөвшүүлэх.

Даалгаварууд:

Боловсролын:

- Замын хөдөлгөөний дүрмийн талаархи хүүхдийн мэдлэгийг хөгжүүлэх, сайжруулах;
- Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах, замын хөдөлгөөний дүрмийг дагаж мөрдөх хэрэгцээг ойлгох чадварыг бий болгох;
- Эцэг эхчүүдийн замын хөдөлгөөний дүрмийн талаархи мэдлэгийн түвшинг нэмэгдүүлэх, танилцах гудамжинд хүүхдэд зан төлөвийг заах хэлбэр, арга барилтай эцэг эхчүүд;
- Хүүхдэд аюултай үйл явдлыг урьдчилан харж, боломжтой бол түүнээс зайлсхийх, шаардлагатай бол арга хэмжээ авах чадварыг сургах;
- Замдаа анхаарал болгоомжтой байх, анхаарал болгоомжтой байх, бие даасан байдал, хариуцлага, ухамсартай байдлыг хөгжүүлэх;
- Танин мэдэхүйн үйл ажиллагааг идэвхжүүлэх, харилцааны чадварыг хөгжүүлэх;

Яриа: Төсөл дээр ажиллах явцад хүүхдийн яриаг хөгжүүлэх, хүүхдийн идэвхтэй, идэвхгүй үгсийн санг нөхөхөд хувь нэмэр оруулах;

- Хөгжүүлэх холбогдсон яриа;
- Хувийн аюулгүй байдлын ур чадвар, өөрийгөө хамгаалах мэдрэмжийг төлөвшүүлэх.¹¹

ОХУ-д нэвтрүүлсэн энэхүү төсөл нь манай улсад нэвтрүүлж болох, зардал мөнгө харьцангуй бага шаардагдахаар харагдаж байгаа тул туршилтын журмаар нэвтрүүлэх боломжийг Хууль зүй, дотоод хэргийн яам болон Замын цагдаагийн газар хамтран судалж үзэхээс гадна тухайн хотод хэрхэн хэрэгжиж байгааг газар дээр нь очиж туршлага судлах хэрэгтэй.

Түүнчлэн АНУ-д нэвтрүүлж, тодорхой үр дүнд хүрсэн “Хүүхдийн явган зорчигчийн аюулгүй байдлын сургалтын хөтөлбөр”-ийг манай улсад нэвтрүүлэх боломжыг судалж үзмээр байна.

Хүүхдийн явган зорчигчийн аюулгүй байдлын сургалтын хөтөлбөр

Цэцэрлэгийн 5-р ангиас эхлэн хүүхдүүдэд явган зорчигчийн аюулгүй байдлыг сургах, дэмжих зорилгоор хичээлийн төлөвлөгөө, үнэлгээний гарын авлага, сурагчдын хариу арга хэмжээний талаар тусгасан байна.

Хүүхдийн явган зорчигчийн аюулгүй байдлын сургалтын хөтөлбөр нь цэцэрлэгийн 5-р ангийн сурагчдад явган зорчигчийн аюулгүй байдлыг сургаж, сургадаг. Хөдөлгөөний ойролцоо алхах, гудамжаар гарах, уулзвар гарцаар гарах, зогсоолын аюулгүй байдал,

¹¹ <https://pnak.ru>. //Татаж үзсэн: 21.10.2023. Хотын сургуулийн өмнөх боловсрол боловсролын байгууллага, цэцэрлэг хосолсон төсөл №21

сургуулийн автобусны аюулгүй байдал гэсэн таван хичээлээр зохион байгуулдаг. Хичээл бүр өмнөх олж авсан үр чадвар дээр тулгуурладаг.¹²

Энэхүү сургалтын хөтөлбөр замын хөдөлгөөнд харьцангуй бие даан оролцдог дунд ангиас нэвтрүүлээд явбал тодорхой үр дүнд хүрэх боломжтой гэж бодож байна.

Дүгнэлт. Хүүхэд замын хөдөлгөөнд оролцохтой холбоотой буруу үйлдлийн хор уршгийг бодолгүй, ямар үр дагаварт хүргэх вэ гэдгийг ухамсарлах боломжгүй байдаг гэж хууль зүйн шинжлэх ухаанд үздэг юм байна. Энэ нь чухамдаа ганц манай улсад бус, дэлхийн ихэнх улс оронд эрх зүйн зохицуулалт энэ жишгээр явдаг нь анхаарал татаж байна.

Замын хөдөлгөөнөөс үүдэн гарч байгаа ослын цөөнгүй хэсгийг бага насны хүүхэд эзэлж байгааг онцгойлон анхаарч, хүүхдийн амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгөд үүсэж болзошгүй хохиролоос урьдчилан сэргийлэх түүний тоон үзүүлэлтийг багасгахад чиглэсэн үр нөлөөтэй арга хэмжээг зохион байгуулах, гадаадын зарим оронд нэвтрүүлсэн туршлага, шинэ санаа, шинэ шийдлийг ашиглах, олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлэх нь чухал байна.

Санал. Дээрхи дүгнэлтийг үндэслэн дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Боловсролын байгууллагатай хамтран Ерөнхий боловсролын сургуулийн суурь боловсролд замын хөдөлгөөний дүрмийг шат дараатай оруулах /хүн бүр байнгын замын хөдөлгөөнд оролцогч/

2. Ерөнхий боловсролын сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт “Хүүхдийн явган зорчигчийн аюулгүй байдлын сургалтын хөтөлбөр”-ийг оруулж тусгуулах;

3. Хүүхдүүдийг болзошгүй аюул, зам тээврийн осол, зөрчилд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор даатгалын байгууллагуудтай хамтран даатгалд хамруулах, төлбөрийг төрөөс даах зохицуулалтыг судалж үзэх

4. Монгол Улсын бүх цэцэрлэгийн дунд бүлэгт “Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын яриа тоглоом” хичээл сургалтыг нэвтрүүлэх

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

1. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль
2. Мөнхбаяр, Р. зам тээврийн ослыг шалгах ажиллагаа, ослын шалтгаан, нөхцлийг тогтоох зарим арга зам хууль тогтоомжийн эмхтгэл. -УБ.2019
3. Монгол Улсад бүртгэгдсэн зам тээврийн осол, гэмт хэрэг, зөрчлийн статистик үзүүлэлтийн эмхэтгэл-2022. -УБ., 2023
4. Хотын сургуулийн өмнөх боловсрол боловсролын байгууллага, цэцэрлэг хосолсон төсөл №21
5. Төрийн мэдээлэл. 2015. №28.
6. <https://police.gov.mn>
7. <https://pnak.ru>
8. <https://www.nhtsa.gov>

¹² <https://www.nhtsa.gov/pedestrian-safety/child-pedestrian-safety-curriculum> //Татаж үзсэн: 19.10.2023. Хүүхдийн явган зорчигчийн аюулгүй байдлын сургалтын хөтөлбөр